

Kitap Tanıtımı/Book Review

**Michael Jan De Goeje, *Çingenelerin Asya'dan Göçleri*, Çeviren Mustafa Daş,
Selenge Yayınları, İstanbul 2023, 95 sayfa, ISBN: 978-625-6967-03-8.**

Çetin KAYA*

*Geliş Tarihi: 18 Nisan 2023
(Received)*

*Kabul Tarihi: 19 Haziran 2023
(Accepted)*

Michael Jan de Goeje'nin kaleme almış olduğu *Les migrations des Tsiganes à travers l'Asie* adlı Fransızca eser, 1903 yılında E. J. Brill Yayınevi tarafından Leiden'de yayınlanmıştır. Eserin Türkçe'ye çevirisi ise, Mustafa Daş tarafından yapılarak, *Çingenelerin Asya'dan Göçleri* ismiyle 2023 yılında Selenge Yayınları tarafından basılmıştır.

Eserin Türkçe çevirisini elimize aldığımızda ilk dikkat ettiğimiz husus verilen isim olmuştur. Neden Roman değil de Çingene tabiri kullanılmıştır? Bilindiği üzere ülkemizde bu topluma mensup olan kişiler kendilerine Roman denilmesi

* Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, ccetinkayaa.58@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3876-5140

hususunda hemfikirdirler. Ancak mütercim bu hususun kendisine has bir tutum olmadığını çevirenin önsözü kısmında açıklamıştır. Michael Jan de Geoje, eserini isimlendirirken “*Tsigan*” sözcüğünü kullandığı için çeviri Çingene tabiri ile adlandırılmak durumunda kalmıştır.

Eserde Romanların kökeni ve ana vatanları ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir. Romanlar Hindistan kökenli bir halk olup Sâsânî hükümdarı V. Behrâm-ı Gûr (420-438) zamanında ilk göçlerini İran’a yapmışlardır. Sonrasında da İran’ın çeşitli yerlerine dağılmışlardır. Hindistan’da bunlara Cât denildiği Arapların ise onları Zut olarak isimlendirdikleri görülmektedir. Bu isimlendirmelerin etimolojik kökenlerine dair açıklamalar eserin büyük bir bölümünü kapsamaktadır.

Hindistan’dan ilk başta sanatsal faaliyetler için çıkarılmış olan Zutların, VII. yüzyılda İslam ordularına askeri faaliyetler için alındıkları görülmektedir. İslam ordularının başarısı ile genişleyen sınırlar dâhilinde çeşitli coğrafyalara dağılmışlardır. İslam Devleti’nin ihtiyaçları kapsamında kültürel ve antropolojik yapılarına göre farklı iş kollarına yönlendirildikleri izlenebilmektedir.

Eserin son bölümlerinde ise Avrupalı Romanların etimolojik incelemesi yer almaktadır. Onların Asyalı Romanlar ile olan bağlantıları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamalar genellikle lengüistik temeller ekseninde verilmiştir.

Michael Jan de Geoje’nin meseleleri ele alırken hem ana kaynaklardan faydalanması hem de kendi çağdaşı olan araştırmacıların görüşlerine yer vermesi ve bunları bir bütün halinde okuyucuya aktarması takdire şayandır. Ayrıca eserde tarih, dilbilimi ve kültürel etmenler göz önünde bulundurularak meselelerin aydınlatılmasına yönelik açıklamalar yapılması konunun daha iyi anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Mustafa Daş tarafından yapılan bu tercümenin ülkemizde Romanlar ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Hâlihazırda ülkemizde önemli bir nüfusa sahip olan Romanlar üzerine yapılan çalışmalar ülkemizde maalesef çok kısıtlı kalmıştır. Konu ile ilgili ülkemiz özelinde yüzeysel bir literatür taraması yaptığımızda karşımıza on adet kitap çıkmaktadır. Bunlardan altı tanesi

Türkçe kaleme alınmıştır¹. Geriye kalan dört tanesi de çeviri eserdir². Bunlara ilaveten iki tane ansiklopedi maddesine ulaşılabilmektedir³. Ayrıca on tane makale⁴ iki

---

¹ İsmail Altınöz, *Osmanlı Toplumunda Çingener*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003; Ali Arayıcı, *Avrupa'nın Vatansızları Çingener*, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2008; Ali Mezarcioglu, *Çingenerin Kitabı Tarihi, Sosyolojik ve Antropoljik Bir Kaynak*, Cinius Yayınları, İstanbul 2010; Sinan Şanlıer, *Hukuki Düzenlemeler Işığında Osmanlı Çingeneri*, UKİD, TİKA, İstanbul 2013; İbrahim Sezgin, *Osmanlı Romanları Sosyal ve Ekonomik Hayatla İlgili Belgeler*, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne 2015; Nebile Özmen, *Edirne Romanlarında Geçiş Ritüelleri ve Din*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2015.

² Angus Fraser, *Avrupa Halkları Çingener*. Çev. İlkin İnanç, Homer Yayıncılık, İstanbul 2005; Donald Kenrick, *Çingener: Ganj'dan Thames'e*, Çev. Bahar Tırnakçı, Homer Yayınları, İstanbul 2006; Elena Marushiakova & Popov, V., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingener*. Çev. Bahar Tırnakçı, Homer Kitapevi, İstanbul 2006; Hristo Kyuchukov & Ian Hancock, *Romanlar Tarihleri, Kökenleri, Göç Yolları, Dilleri, Eğitimleri ve Gelenekleri*. (Ed.) Emine Dinceç, Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, Edirne 2020.

³ M. Tayyip Gökbilgin, "Çingener", *İslam Ansiklopedisi*, C. 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963, s. 420-426; İsmail Altınöz, "Çingener", *TDV İslam Ansiklopedisi*, EK-1, TDV Yayınevi, Ankara 2020, s. 291-294.

⁴ İsmail Altınöz, "Osmanlı Toplumunda Çingener", *Tarih ve Toplum*, S. 137, Yıl 1995, 22-29; Hüseyin Yıldız, "Türkçede Çingener İçin Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri", *Dil Araştırmaları Dergisi*, C. 1, Sayı. 1, Yıl 2007, s. 61-82; Selma Sol, "Edirne Kakava Şenlikleri", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), Yıl 2010 s. 60-73; Muhammed Tağ, "Temettuât Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti'nde Romanların Mesleki Yapıları ve Geçim Kaynakları", *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, Yıl 2018, s. 303-319; İsmail Altınöz, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingenerin Sosyo-Ekonomik Yapıları", *OTAM*, S. 48, Yıl 2020, s. 1-34; Muhammed Tağ, "Tarih, Yerleşim, Nüfus ve Meslekleri ile Edirne'de Romanlar", *Edirne'nin Ardi Da Bayler*, Editör: Halûk Kayıcı, Emin Ünsal, Sabriye Cemboluk, Ceren Yayıncılık, Edirne 2021, s. 173-190; Emine Dinceç, "Romanlar(Kıptiler) ve Cizye: Silistre Kazası Örneği (1843)", *Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 2, S. 1, Yıl 2021, s. 35-56; Hasan Ali CENGİZ, "XVI-XVII. Yüzyılda Edirne'deki Romanlar", *PÂYYTAHT*, Pradigma Yayınevi, Çanakkale 2021, s. 247-278; Hasan Ali CENGİZ, XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Eski Zağra Kazası'ndaki Romanlar (Kıptiler) Üzerine Bir Araştırma, *VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Mart 2022, s. 1-21; Hasan Ali Cengiz, "1523 ve 1530 Yılları Tahrir Kayıtlarına Göre Yanbolu'daki Kıptilerin (Romanların) Sosyo-Ekonomik Durumları", *Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 3, Yıl 2022, s. 21-34.

adet de tez⁵ mevcuttur. Bu açıdan bakıldığında yapılan tercümenin ne denli önem arz ettiğini daha iyi anlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALTINÖZ, İsmail, “Çingener”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, EK-1, TDV Yayınevi, Ankara 2020, s. 291-294.
- ALTINÖZ, İsmail, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Çingenerin Sosyo-Ekonomik Yapıları”, *OTAM*, S. 48, Yıl 2020, s. 1-34.
- ALTINÖZ, İsmail, “Osmanlı Toplumunda Çingener”, *Tarih ve Toplum*, S. 137, Yıl 1995, 22-29.
- ALTINÖZ, İsmail, *Osmanlı Toplumunda Çingener*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003.
- ARAYICI, Ali, *Avrupa'nın Vatansızları Çingener*, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2008.
- CENGİZ, Hasan Ali, "1523 ve 1530 Yılları Tahrir Kayıtlarına Göre Yanbolu'daki Kıptilerin (Romanların) Sosyo-Ekonomik Durumları". *Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 3, Yıl 2022, s. 21-34.
- CENGİZ, Hasan Ali, "XVI-XVII. Yüzyılda Edirne'deki Romanlar", *PÂYİTAHT*, Pradigma Yayınevi, Çanakkale 2021 s. 247-278.
- CENGİZ, Hasan Ali, XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Eski Zağra Kazası'ndaki Romanlar (Kıptiler) Üzerine Bir Araştırma, *VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Mart 2022, s. 1-21.
- DE GOEJE, Michael Jan, *Çingenerin Asya'dan Göçleri*, Çev. Mustafa Daş, Selenge Yayınları, İstanbul 2023.
- DİNGEÇ, Emine, “Romanlar(Kıptiler) ve Cizye: Silistre Kazası Örneği (1843)”, *Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 2, S. 1, Yıl 2021, s. 35-56.
- DİNGEÇ, Emine, Rumeli’de Geri Hizmet Teşkilatı İçinde Çingener (XVI. Yüzyıl), *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, Eskişehir 2004.
- FRASER, Angus, *Avrupa Halkları Çingener*. Çev. İlkin İnanç, Homer Yayıncılık, İstanbul 2005.

---

⁵ Emine Dingec, Rumeli’de Geri Hizmet Teşkilatı İçinde Çingener (XVI. Yüzyıl), *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, Eskişehir 2004; Talat Şafak, Bulgaristan Romanlarının Toplum Dil Bilimsel Durumları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi*, Edirne 2022.

- GÖKBİLGİN, M. Tayyip, “Çingenerler”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1963, s. 420-426.
- KENRICK, Donald, *Çingenerler: Ganj'dan Thames'e*, Çev. Bahar Tırnakçı, Homer Yayınları, İstanbul 2006.
- KYUCHUKOV, Hristo & Ian Hancock, *Romanlar Tarihleri, Kökenleri, Göç Yolları, Dilleri, Eğitimleri ve Gelenekleri*. (Ed.) Emine Dinceç, Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, Edirne 2020.
- MARUSHIAKOVA, Elena & Popov, V., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çingenerler*. Çev. Bahar Tırnakçı, Homer Kitapevi, İstanbul 2006.
- MEZARCIOĞLU, Ali, *Çingenerlerin Kitabı Tarihi, Sosyolojik ve Antropolijik Bir Kaynak*, Cinius Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZMEN, Nebile, *Edirne Romanlarında Geçiş Ritüelleri ve Din*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2015.
- SEZGİN, İbrahim, *Osmanlı Romanları Sosyal ve Ekonomik Hayatla İlgili Belgeler*, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne 2015.
- SOL, Selma, “Edirne Kakava Şenlikleri”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), Yıl 2010 s. 60-73.
- ŞAFAK, Talat, Bulgaristan Romanlarının Toplum Dil Bilimsel Durumları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi*, Edirne 2022.
- ŞANLIER, Sinan, *Hukuki Düzenlemeler Işığında Osmanlı Çingenerleri*, UKİD, TİKA, İstanbul 2013.
- TAĞ, Muhammed, "Tarih, Yerleşim, Nüfus ve Meslekleri ile Edirne'de Romanlar", *Edirne'nin Ardı Da Bayler*, Editör: Halûk Kayıcı, Emin Ünsal, Sabriye Cemboluk, Ceren Yayıncılık, Edirne 2021, s. 173-190.
- TAĞ, Muhammed, “Temettuat Kayıtlarına Göre Osmanlı Devleti'nde Romanların Mesleki Yapıları ve Geçim Kaynakları”, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, Yıl 2018, s. 303-319.
- YILDIZ, Hüseyin, “Türkçede Çingenerler İçin Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, C. 1, Sayı. 1, Yıl 2007, s. 61-82.

ETİK: Bu makale, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Çalışmamın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.